

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.:604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochowskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Nazwa obiektu
budowlanego:

**Renowacja stolarki elewacji magazynu prochu lewego
majdanu w Forcie IX w Poznaniu**

Adres budowy:

**działka nr 17/52, ark.10, obręb 60; 306401 1; ul Skalna
60-114 Poznań, powiat poznański, gmina M. Poznań,
woj. wielkopolskie**

Kategoria obiektu:

Kategoria VIII – inne budowle

Inwestor:

**Wielkopolskie Muzeum Niepodległości
Ul. Woźna 12
61-777 Poznań**

Nazwa i adres
jednostki projekt
:

**Archenika Sp. z o.o.
ul. Jarochowskiego 51, 60-248 Poznań**

Koordynator
projektu:

mgr inż. arch. Monika Jasińska

Podpis:

Autor:

mgr inż arch. Malwina Arleta Tylewicz

Zakres opracowania oraz spis treści zawarto na stronie 2-4.

POZNAŃ, czerwiec 2020r.

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.:604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

SPIS ZAWARTOŚCI

- 1. DANE OBIEKTU**
- 2. HISTORIA OBIEKTU**
- 3. STAN ZACHOWANIA**
- 4. ZAŁOŻENIA PRAC KONSERWATORSKICH**
- 5. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH**

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.:604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

– CZĘŚĆ OPISOWA

1. DANE OBIEKTU

Inwestor:

Wielkopolskie Muzeum Niepodległości
Ul. Woźna 12
60 – 777 Poznań

Adres inwestycji:

działka nr 17/52, ark.10, obręb 60; 306401_1; ul Skalna 60-114 Poznań, powiat poznański, gmina M. Poznań, woj. wielkopolskie

2. HISTORIA OBIEKTU

Budynek Fortu IX (Brünneck, Edmunda Taczanowskiego) powstał w 1881 roku (budowa trwała od 1878-1880) jako jeden z 18 fortów tworzących tzw. Twierdzę Poznań.

Był kilkakrotnie przebudowywany na przestrzeni lat co było związane najpierw z rozwijającą się technologią militarną a później ze zmieniającą się funkcją obiektu.

W 1881 wybudowano tu dwa stanowiska armatnie na armaty 15cm.

W obiekcie mieściła się jednostka wojskowa, w czasie I wojny światowej powstały dwie wartownie. Fort należał do wojsk pruskich aż do 1918 roku. W 1939 roku w wale zabudowano dwa betonowe schrony obserwacyjno-bojowe a pod koniec wojny w 1944 roku zadaszono fosy w celu uruchomienia w nich produkcji na potrzeby militarne. Po wojnie w obiekcie znajdował się 80 Okręgowy skład Artyleryjski, a od lat 50 urządzono w forcie magazyny składu mięsnego. W latach 60 XX wieku część fortu IX użytkowała policja, przebijając dodatkowy wjazd od ul. Rawickiej co spowodowało zniszczenie lewej baterii dołączonej w fosie.

W chwili obecnej obiekt wykorzystywany jest na potrzeby magazynowe oraz częściowo jest możliwość zwiedzania obiektu z przewodnikiem i wejścia do niektórych pomieszczeń.

Układ fortu charakterystyczny dla obiektów oktagonalnych, posiada wjazd boczny prowadzący przy blokhause na most nad fosą do koszar sztykowych dalej osiowo korytarz prowadzi do kaponiery czołowej, po lewej i prawej stronie znajdują się pomieszczenia prochowni, kaponiery barkowe i koszar czoła połączone z wejściem poterną. Na powierzchni fortu znajdują się kolejne pomieszczenia magazynów, prochowni, remizy schronów oraz wał artyleryjski ze stanowiskami obronnymi. Kompleks zbudowany jest na fundamentach betonowych, w wyższych częściach murowany z cegły pełnej ceramicznej. Sklepienia kolebkowe i krzyżowe z cegły, kryte warstwą betonową oraz gliną i warstwami ziemi.

3. STAN ZACHOWANIA

Magazyn prochu zachowany w dobrym stanie jest obiektem naziemnej części fortu zlokalizowany na prawym majdanie z wejściem z terenu czapy fortu.

Magazyn posiada jedną elewację ceglana z cegły ceramicznej, pełnej w miejscu skosu oraz detal gzymsu został wykonany z płyt granitowych.

Fot. 1 Widok ogólny na magazyn od strony poterny

Magazyn posiada jedno wejście z bramą z drzwiami przesuwными, które zachowały się wraz z mechanizmem przesuwным w dobrym stanie, choć są mocno skorodowane.

Fot. 2 Drzwi przesuwne do magazynu, wyraźne ślady przemałowań i skorodowania wierzchniej warstwy

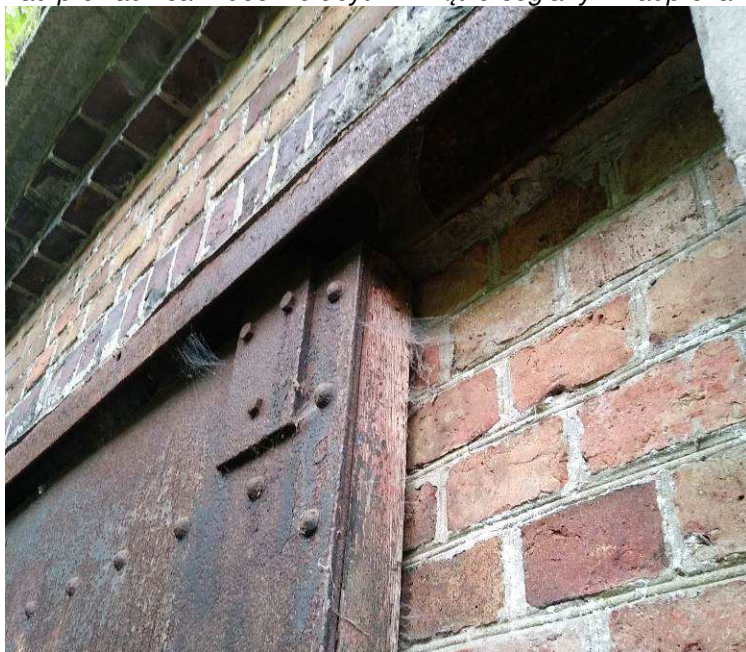

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.: 604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Fot. 3 osadzenie przewodnicy górnej z wyraźnymi wtórnymi zabezpieczeniami w postaci betonowej masy; nad przewodnicą widoczne ubytki w wątku ceglany nadproża

Fot. 4 Drewniana belka mocowana do stalowej płyty jako element wiatrownicy

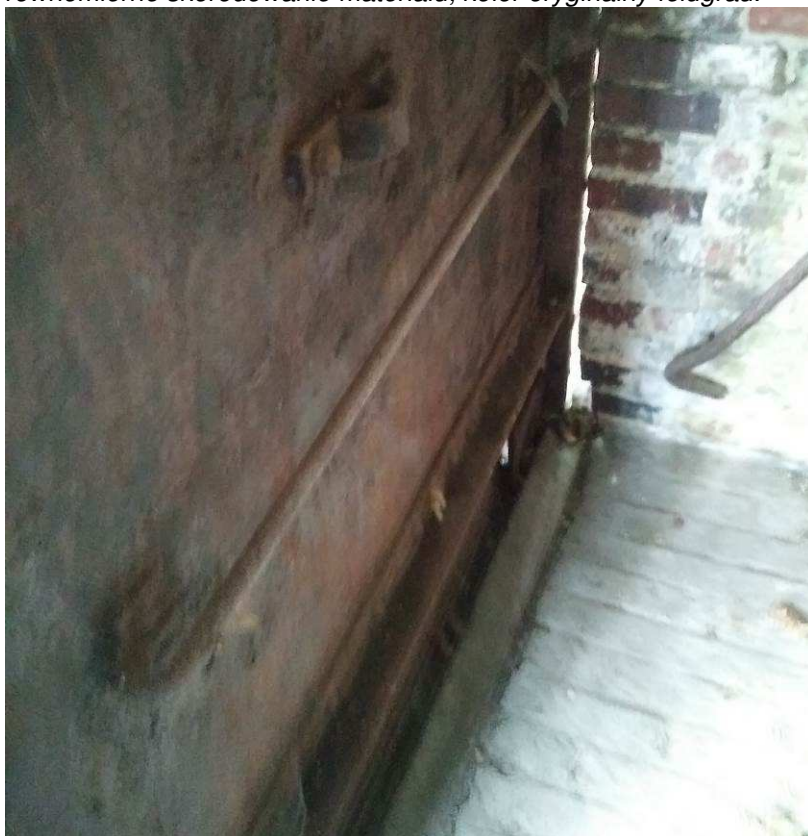

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.: 604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Fot.5 Otwór w bramie przesuwnej, wizjer. Widoczny fragment klapki przysłaniającej; widoczne wyraźne równomierne skorodowanie materiału; kolor oryginalny feldgrau.

Fot 6. Wewnętrzna strona drzwi, widoczne listwy kątowe wzmacniające drzwi, uchwyt do prowadzenia drzwi i oczko do blokady

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.: 604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochowskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Fot. 7 Hak blokujący – mocowanie do ściany obiektu; widoczna silna korozja materiału

Posiada też dwa okna po lewej stronie od wejścia, jedno wyposażone w kratę i klapę stalową (nie zachowały się okna drewniane a jedynie ramiak okiennicy w szczątkowym zakresie), drugie okno został zdewastowane, krata została wyrwana pozostawiając uszkodzony wątek ceglany, brak klapy.

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.: 604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Fot 8 Widok od wewnętrznej strony okna z uszkodzeniami wątków ceglanych i szczątkowo zachowanym profilem ramiaka okiennego z drewna

Fot. 9. Okiennica stalowa widok zewnętrzny zachowana w dobrym stanie, Widoczna silna korozja materiału; okiennica blokowana przez przerośnięte drzewa

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.:604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Fot. 10 Zachowana okiennica i kraty w oknie magazynu; widoczne silne ślady korozji; kłapa zablokowana przez przerośnięte drzewa.

Fot 11. Zniszczone okno do magazynu, widoczne uszkodzenie wątków ceglanych przez wyrwaną kratę. Brak wierzchniej warstwy w wątku elewacji. Widoczne pozostałości kotw okiennicy stalowej po lewej stronie

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.:604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Na elewacji znajdują się także dwa magazyny podręczne (wnęki w elewacji), jedna wyposażona w klapę stalową i zachowane kotwy oparcia półek, osuwający się nasyp ziemi sprawił, że w chwili obecnej klapa wraz z otworem jest częściowo zasypana. Drugi podręczny magazyn posiada listwy wspierające półki, brak natomiast klapy zabezpieczającej magazyn.

Fot 12. Okienica do magazynu podręcznego lewego; klapa zablokowana przez osuwisko ziemi, widoczna silna korozja materiału

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.:604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Fot 13. Detal okiennicy magazynu lewego - zamknięcie

Fot 14. Detal elementów stalowych magazynu podręcznego lewego – widoczna blokada zamknięcia oraz listwa stalowa pod półki

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.: 604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochowskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Wątek ceglany na elewacjach jest mocno uszkodzony zwłaszcza w miejscach montażu prowadnicy drzwi przesuwnych oraz na skosie skarpy gdzie widać wyraźne odspojenia obróbki kamiennej pod która dostaje się woda. Na ścianie elewacji widać wykwity glonów i zabrudzenia.

Fot. 15 Uszkodzenie wątku ceglanego i odspojenie detalu grożące penetracją czynników destrukcyjnych jak woda opadowa, mróz etc. Widoczne

Korespondencja:
ul. Kołłątaja 8
61-413 Poznań
tel.: 604-080-981

Siedziba:
ul. Jarochońskiego 51
60-248 Poznań
602-881-331

Wejście do kaponiery barkowej

Wejście zlokalizowane na terenie majdanu lewego w niedawnej przeszłości zostało odrestaurowane, widoczne wątki nowych cegieł ceramicznych. Wejście sklepienie łukiem półokrągłym z cegły powtarza kształt sklepienia stropu korytarza. Na zewnątrz widoczna cegła oryginalna w ciemniejszym kolorze.

Fot 16. Wejście do kaponiery barkowej lewej. Cegły wtórnie uzupełnione w wyraźnie jaśniejszym odcieniu. Pozostała część wątku wokół okna w odcieniu ciemniejszej cegły (brązowy); brak drzwi wejściowych.

4. ZAŁOŻENIA PRAC KONSERWATORSKICH

- Podstawowym założeniem konserwatorskim podczas remontu obiektów zabytkowych jest zachowanie możliwie największej ilości substancji zabytkowej. W przypadku obiektów fortyfikacyjnych jak Fort IX w Poznaniu ochronie konserwatorskiej podlegają wszystkie elementy obiektu w tym konstrukcja, układ komunikacyjny, wygląd elewacji, wygląd i sposób wykonania obiektów na majdanach, wykonanie otworów, kłap, okien oraz elementów wyposażenia stalowego i drewnianego.
- Prace konserwatorskie przy obiekcie mają na celu w szczególności zatrzymanie procesów degradacji i destrukcji obiektu a także zabezpieczenie obiektu przed wtargnięciem osób trzecich mogących uszkodzić zabytkową tkankę. Są też niezbędne dla powstrzymania działania czynników zewnętrznych wpływających na degradację obiektu jak zacieki wodne czy dzikorosnąca roślinność na skarpach.
- Ponadto przewidywane prace renowacyjne powinny dążyć do przywrócenia stanu obiektu z okresu jego świetności z przełomu XIX/XX wieku (okres budowy i użytkowania w pierwotnym przeznaczeniu).
- Docelowo obiekt magazynu będzie mógł zostać udostępniony dla zwiedzających jako przykład doskonałego zachowania elementów fortyfikacji obronnej układu Twierdzy Poznań, a w szczególności oryginalnie zachowanej ślusarki z drzwiami przesuwными z XIX wieku.

5. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

- Przed podjęciem jakichkolwiek prac remontowych na obiekcie niezbędne jest wykonanie dokumentacji fotograficznej w celu wykazania stanu zachowania obiektu przed konserwacją.
- Przed przystąpieniem do prac należy usunąć nadmiar roślinności w szczególności drzewa przerastające gzymsy i zagrażające wątkowi ceglannemu na elewacji.
- Konserwację wątków ceglanych należy przeprowadzać zachowując możliwie największą ilość oryginalnych materiałów: cegły, zaprawy i detale architektoniczne.
- Podczas prac konserwatorsko-restauratorskich należy stosować materiały o składzie fizyko-chemicznym jak najbardziej zbliżonym do oryginałów.
- Wszelkie prace konserwatorskie powinny być przeprowadzane przez wykwalifikowanych pracowników pod nadzorem dyplomowanego konserwatora oraz w ścisłej współpracy z przedstawicielami Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków.
- Po wykonaniu prac należy opracować dokumentację powykonawczą.
- Podczas trwania wszystkich etapów prac konserwatorskich należy dokumentować postęp prac i zakres działań na obiekcie za pomocą dokumentacji fotograficznej i opisowej

Konserwacja wątku ceglanego

1. Demontaż wtórnych elementów otworowań. Ze względu na liczne przemurowania i otynkowania należy w pierwszej kolejności usunąć wtórne tynki, rozwarstwione cegły. Powiększone otwory i ubytki należy przemurować z wykorzystaniem cegły klinkierowej i zaprawy murarskiej trasowo-wapiennej np. TKM firmy TUBAG. Cegłę należy dobrać tak aby różniła się kolorystycznie nieco od oryginału dla uczynienia zakresu wcześniejszych ingerencji w obiekt.
2. Oczyszczenie i uzupełnienie gzymsu. Należy uzupełnić detal architektoniczny gzymsu, oczyścić przestrzeń kamiennego gzymsu z roślinności z nasypu. Płyty granitowe osłaniające od góry elewację należy oczyścić wodą pod ciśnieniem następnie uzupełnić ubytki poprzez flekowanie kamienia równoważnym kamieniem do istniejącego zachowując oryginalny profil, kamienne bloki należy umocować poprawnie we wnękach montażowych muru elewacji za pomocą zaprawy murarskiej trasowo-wapiennej np. firmy TUBAG. Załamanie pomiędzy kamiennym korytem a ceglaną ścianą należy zaizolować przeciwwodnie.
3. Oczyszczenie powierzchni murowanych. Do tego celu zaleca się użycie wody pod ciśnieniem z możliwością regulacji ciśnienia i wspomagająco - gotowych preparatów chemicznych np. Alkutex Fassadenreiniger, f-my. Remmers, Baumit FassadenReiniger, Covexan lub silniejszy Murolin firmy Coverax, Karcher RM 623. Wskazane jest przeprowadzenie prób oczyszczania i na ich podstawie wyselekcjonowania preparatu o najlepszej skuteczności działania.
4. Powierzchniowe ubytki w cegle klinkierowej należy uzupełnić za pomocą gotowej zaprawy mineralnej Funcosil Restauriemörtel f-my. Remmers lub TZV-p firmy Tubag, o niskim uziarnieniu (do 1mm), barwionej w masie, zbliżonej właściwościami fizycznymi i wizualnymi do oryginalnej cegły. Działanie tego typu mają charakter estetyzujący i w przypadku obiektu pełniącego funkcje muzealne można ograniczyć do minimum. Zakres uzupełnień należy określić na etapie wykonawczym z przedstawicielami Muzeum oraz z przedstawicielami biura MKZ w Poznaniu. W celu zmniejszenia wrażliwości powierzchni muru na czynniki atmosferyczne dopuszcza się przeprowadzenie zabiegu hydrofobizacji tych powierzchni wodnym impregnatem w formie emulsji np. Funcosil WS f-my Remmers lub preparatem rozpuszczalnikowym Keim Lotexan N, i tylko te powierzchnie murów, które nie wykazujące obecności soli rozpuszczalnych w wodzie. Ze wszystkich powierzchni murowanych należy zdemonstować wszelkie elementy skorodowanych kotw, zawiasów, uchwytów nieużytkowanych i wpływających negatywnie na strukturę wątku ceglanego oraz zaburzające ład estetyczny elewacji.

Konserwacja ślusarki stalowej

1. Przed przystąpieniem do prac, należy szczegółowo zinwentaryzować zachowane elementy. Następnie konieczne jest roznitowanie elementów blach tak aby odsłonić ich powierzchnie w celu dokładnego ich oczyszczenia z produktów korozji i warstw farb. Zaleca się oczyszczenie metodą piaskowania.
2. Oczyszczoną powierzchnię blach należy pokryć galwanicznie warstwą cynku i zabezpieczyć farbą odporną na działanie czynników zewnętrznych. Zaleca się zastosowanie farb podkładowej Galvinoleum 3202 przeznaczonej do powierzchni cynkowanych i farby nawierzchniowej Alkythane 7500 firmy Noxan.
3. Następnie zgodnie z pierwotnym układem blach, należy połączyć je za pomocą nowych dokładnie odwzorowanych wg oryginału nitów, również pokrytych warstwami antykorozyjnymi. Ostatecznie okiennice należy przymocować do nowej konstrukcji w otworach.
4. Brakujące okiennice stalowe należy wykonać odwzorowując zachowane elementy, przy czym w razie zmiany wielkości ślusarki należy zachować detal oryginału.
5. Wszystkie elementy ślusarki stalowej należy pomalować na kolor feldgrau (kolor oryginalnych detali stalowych w fortyfikacjach pruskich).

Należy wykonać dokumentację fotograficzną wszystkich etapów prac konserwatorskich, a także dokumentację opisową po wykonaniu prac konserwatorskich.

Uwaga

Wszystkie w/w materiały stanowią tylko propozycje zastosowań i należy je stosować zgodnie z kartami technicznymi przy zachowaniu zasad technologicznych i zasad bhp. Prace powinny być prowadzone pod nadzorem dyplomowanego konserwatora zabytków.

Wszelkie zmiany w programie prac konserwatorskich mogą zostać dokonane wyłącznie przez dyplomowanego konserwatora zabytków oraz uzyskać akceptację Miejskiego Konserwatora Zabytków.